

Kamferalant¹ (*Dittrichia graveolens*) in Nederland

P.F. Stolwijk

Begin oktober 1994 kreeg ik een telefoontje van Corry Abbink. Ze had op een terrein in Aadorp (tussen Almelo en Wierden), waar ze wel vaker opmerkelijke dingen aan het licht had gebracht, een haar onbekende composiet gevonden. Met de Flora kwam ze er niet uit: was het een *Inula*-soort of een vertegenwoordiger van het geslacht *Pulicaria*? De plant had wat weg van Vlooienkruid (*Pulicaria vulgaris*), maar was daarvoor veel te behaard en kleverig. Kende ik soms het verschil tussen die twee geslachten? Nou, niet uit mijn hoofd dus.

De volgende morgen weer Corry aan de lijn. Het probleem had haar niet losgelaten, maar nu was ze eruit. Het betrof *Dittrichia graveolens* (L.) W.GREUTER (*Eriogeron graveolens* L.; *Inula graveolens* (L.) DESF.; *Cupularia graveolens* (L.) GREN. & GODRON).

Ik kende die soort niet, maar herinnerde me wel erover gelezen te hebben in een Duits artikel (NOWACK, 1993).

Volgens dat artikel komt deze mediterrane soort massaal voor (vooral in de middenberm) aan de autosnelwegen A6 Mannheim-Heilbronn, A67 bij Darmstadt en A3 bij Würzburg. De soort was tot dan in Duitsland voornamelijk bekend van zouthoudende bodems; ze is o.a. ingeburgerd op industriële stortterreinen in het Roergebied. Een verband met het pekelen van snelwegen ligt dan ook voor de hand, maar is niet zonder meer aangetoond.

Een paar dagen later ging ik op een korte vakantie en het toeval voerde mij naar Worms en de A6 en A61 bij Ludwigshafen, zuidwaarts tot voorbij het Dreieck Walldorf (A5). Hoewel ik de plant nooit eerder had gezien, viel ze onmiddellijk op door haar massale voorkomen, maar steeds groeide ze onbereikbaar in de middenberm. Pas op de vijfde parkeerplaats had ik geluk: een goed uitgegroeid exemplaar, vol in bloei en vruch, kon ik meenemen. Helaas verzuimde ik er een dia van te maken. Ook verzamelde ik aan een landweggetje bij Worms nog niet geheel verdroogd materiaal van *Atriplex micrantha* LED. (*A. heterosperma* BUNGE). Deze tot ± 2 m hoge Melde wordt ook veelvuldig aangetroffen op dezelfde plaatsen als *Dittrichia graveolens* (NOWACK, *loc.cit.*).

Beschrijving en naam

De beschrijving is gebaseerd op diverse Flora's (zie **Literatuur**) en geverifieerd aan de hand van mijn plant uit Duitsland.

Dittrichia graveolens is een 20-50 cm hoge, bossig vertakte, eenjarige plant, met (smal-)lijnvormige, zittende, spitse en meestal gaafrandige bladen, die bovenaan ± stengelomvattend kunnen zijn. De hele plant is zeer sterk bekleed en kleverig; de geur is sterk en naar mijn smaak niet onaangenaam, al spreken sommige auteurs van een kamferlucht. Bij herbariummateriaal gaat de geur goeddeels verloren.

¹ De oorspronkelijk voorgestelde naam **Riekende alant** is niet overgenomen.

De hoofdjes (bij mijn exemplaar meer dan 200) zijn 6 - 15 mm in doorsnede, kortgesteeld, okselstandig, en vormen een lange, pluim- tot tuilvormige bloeiwijze. Ze bevatten gele tot rossige buisbloemen en korte (tot 5 mm) lintbloemen die niet of nauwelijks boven het omwindsel uitsteken; de omwindselbladen zijn smal, <1 mm. Het nootje is ca 2 mm lang, behaard en draagt een pappus van 4 - 5 mm; het is onder de inplanting van het pappus ingesnoerd.

Met de Flora van Nederland komt men uit bij het geslacht *Inula* (*Pulicaria*-soorten hebben een dubbel pappus). *Dittrichia graveolens* verschilt van de overige in de Flora genoemde soorten door de zeer sterke beklieving. Van Donderkruid (*Inula conyzae*) verschilt ze bovendien o.a. in de lijnvormige, bovenaan soms iets stengelomvattende bladen en in de reeds onderaan beginnende vertakking. De nauwelijks of niet boven het omwindsel uitstekende lintbloemen sluiten verwarring met Engelse alant (*Inula britannica*) en Griekse alant (*Inula helenium*) uit. Voor de verschillen tussen de geslachten *Dittrichia* W.GREUTER, *Inula* L. en *Pulicaria* GAERTNER verwijs ik naar de **Literatuur**.

Als Nederlandse naam stel ik voor **Riekende alant** (zie echter voetnoot). De naam verwijst zowel naar de geur, die niet door iedereen als stank zal worden ervaren, als naar het epitheton (*graveolens* = zwaar geurend). De Duitse naam 'Klebrige Alant' kan mijns inziens beter gereserveerd worden voor *Dittrichia viscosa* (L.) W.GREUTER, een soort die in Engeland plaatselijk (Londen) ingeburgerd is, in tegenstelling tot *Dittrichia graveolens*, die daar slechts adventief schijnt voor te komen. (STACE, 1991; CLEMENT, 1994).

Voorkomen in Nederland

In Aadorp groeit de plant op het open, enigszins verdichte zand van een opgespoten industrieterrein. Andere interessante soorten waren Witte amarant (*Amaranthus albus*), Groene amarant (*Amaranthus hybridus*), Papegaaiekruid (*Amaranthus retroflexus*), Kleine leeuwebek (*Chaenorhinum minus*), Zeegroene ganzevoet (*Chenopodium glaucum*), Kleine varkenskers (*Coronopus didymus*), Klein liefdegras (*Eragrostis minor*), Spiesleeuwebek (*Kickxia elatine*), Kleine teunisbloem (*Oenothera parviflora*), Postelein (*Portulaca oleracea*).

Op het terrein is een groot transportbedrijf gevestigd, dat onder andere op het Roergebied rijdt, waarin een mogelijke verklaring ligt voor het voorkomen van de soort.

Uit contacten met Wout Holverda (Rijksherbarium, Leiden) is inmiddels gebleken dat Riekende alant al eerder in Nederland is aangetroffen:

- 1939 (?), Tilburg, wolfabriek Pessers; een eenmalig adventief voorkomen (Ned. Kruidk. Archief 1940; 50:141).
- 7 september 1994, Dordrecht (108-426), terrein van Bos-Kalis; 250 tot 300 planten, gevonden door A. Boesveld, K. Zomer en H. Bruning.
- 6 oktober 1994, Aadorp, gem. Vriezenveen (238-487), industrieterrein; een plant, gevonden en gedetermineerd door Corry Abbink.
- 8 oktober 1994, Millingen aan de Rijn (202-430); een plant, gevonden door A. Hertog.

De standplaats in Dordrecht was een open vegetatie op een mengsel van slakken, grind en zandige klei en tussen plaveisel; in Millingen stond de soort op een krib

Voorkomen in Europa

Kamferalant heeft voornamelijk een mediterrane verspreiding, maar komt voor tot in centraal Frankrijk (TUTIN, 1976). Verder is zij, met duidelijke inburgeringstendenzen, gemeld uit Zwitserland (AESCHIMANN, 1989; BINZ, 1986; HESS, 1976-1980) en Duitsland (SENGHAS, 1993). In België (DE LANGHE, 1973) en Engeland (STACE, 1991; CLEMENT, 1994) is zij adventief gevonden.

Conclusie

Het is niet onwaarschijnlijk gezien de ervaringen met deze plant in Duitsland dat Kamferalant in Nederland gaat inburgeren. Wellicht kan dat ook gebeuren met *Atriplex micrantha*, die in Duitsland immers min of meer hetzelfde biotoop inneemt.

Met dank aan Wout Holverda voor de controle op de determinatie en de verschaften nadere inlichtingen.

Literatuur

- AESCHIMANN, D. & H.M. BURDET, 1989. Flore de la Suisse, p.405.
CLEMENT, E.J. & M.C. FOSTER, 1994. Alien Plants of the British Isles, p.323.
HEITZ, C., 1986. in: Binz, Schul- und Exkursionsflora für die Schweiz, p.454.
HESS, H., *et al.* 1976-1980. Flora der Schweiz, vol. 3, pp.523.
LANGHE, J.-E. DE, *et al.*, 1973. Nouvelle Flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines, p.512.
NOWACK, R., 1993. Massenvorkommen von *Dittrichia graveolens* (L.) GREUT. (Klebriger Alant) an Autobahnen in Süddeutschland. - Floristische Rundbriefe 27 (1), pp.38-40.
SENGHAS, K. & S. SEYBOLD, 1993. in: SCHMEIL-FITSCHEN, Flora von Deutschland, p.562.
STACE, C.A., 1991. New Flora of the British Isles, p.845.
TUTIN, T.G., *et al.* 1976. Flora Europaea, vol. 4, pp.136-137.
ZANGHERI, P., 1976. Flora Italica, p.697.
-